

CZYNNOŚCI PROCESOWE ZAWODOWEGO PEŁNOMOCNIKA W SPRAWACH CYWILNYCH

Henryk Pietrzkowski

METODYKI

WYDANIE **6**

CZYNNOŚCI PROCESOWE ZAWODOWEGO PEŁNOMOCNIKA W SPRAWACH CYWILNYCH

Henryk Pietrzkowski

METODYKI

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

WYDANIE

6

Stan prawny na 20 czerwca 2020 r.

Wydawca

Klaudia Szawłowska-Milczarek

Redaktor prowadzący

Joanna Tchorek

Opracowanie redakcyjne

Michał Dymiński

Projekt okładek serii

Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2020

ISBN 978-83-8187-881-4

6. wydanie

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	25
---------------------	----

Przedmowa	29
-----------------	----

Rozdział I

Reprezentacja stron w postępowaniu cywilnym	33
--	-----------

1. Zdolność postulacyjna. Przymus adwokacko-radcowski oraz rzeczników patentowych	33
2. Przedstawiciele ustawowi	36
3. Pełnomocnicy procesowi	40
3.1. Uwagi ogólne	40
3.2. Pełnomocnictwo adwokata	48
3.3. Pełnomocnictwo radcy prawnego	48
3.4. Pełnomocnictwo substytucyjne	50
3.5. Pełnomocnictwo rzecznika patentowego	53
3.6. Pełnomocnictwo prawnika zagranicznego	55
3.7. Pełnomocnictwo osoby sprawującej zarząd majątkiem lub interesami strony oraz osoby pozostającej ze stroną w stałym stosunku zlecenia	56
3.8. Pełnomocnik ustanowiony przez sąd	60
3.9. Odpowiedzialność odszkodowawcza zawodowego pełnomocnika z tytułu niezachowania należytej staranności zawodowej	70
4. Pełnomocnictwo procesowe	72
4.1. Rodzaje pełnomocnictwa	72
4.2. Zakres pełnomocnictwa	74

4.3. Forma pełnomocnictwa, podpis na pełnomocnictwie, uwierzytelnianie pełnomocnictwa i dokumentów	78
4.4. Prostowanie, odwoływanie oraz zatwierdzanie oświadczeń i czynności pełnomocnika	83
4.5. Wygaśnięcie i wypowiedzenie pełnomocnictwa	84
5. Zastępstwo procesowe Skarbu Państwa	88
5.1. Materialnoprawna i procesowa konstrukcja reprezentacji Skarbu Państwa	88
5.2. Oznaczenie Skarbu Państwa jako strony w postępowaniu sądowym	93
5.3. Zastępstwo procesowe Skarbu Państwa wykonywane przez Prokuratorię Generalną RP	96
5.3.1. Rodzaje zastępstwa	96
5.3.2. Współdziałanie podmiotów i organów reprezentujących Skarb Państwa z Prokuratorią Generalną	100
5.3.3. Koszty zastępstwa procesowego wykonywanego przez Prokuratorię Generalną	104
5.3.4. Wskazanie przez Prezesa Prokuratorii Generalnej organu właściwego do reprezentowania Skarbu Państwa	105

Rozdział II

Sprawność postępowania sądowego	110
1. Obowiązek sądu przeciwdziałania przewlekłości postępowania. Ciężar wspierania postępowania przez strony	110
2. Nadużycie prawa procesowego	112
2.1. Przeciwdziałanie nadużyciu prawa procesowego w orzecznictwie przed uchwaleniem art. 4 ¹ k.p.c.	112
2.2. Definicja oraz przejawy nadużycia prawa procesowego	114

Rozdział III

System gromadzenia materiału procesowego	123
1. System prekluzji oraz system dyskrecjonalnej władzy sędziego	123
2. System koncentracji materiału procesowego	131
2.1. Uwagi wstępne	131

2.2. Przepisy intertemporalne	132
2.3. Postępowanie przygotowawcze	133
2.3.1. Uwagi wstępne	133
2.3.2. Czynyści przewodniczącego oraz stron po wpłynięciu pozwu	134
2.3.3. Pouczenia udzielane stronom co do czynności procesowych	135
2.3.4. Pouczenie stron o prawdopodobnym wyniku sprawy	137
2.3.5. Uprzedzenie stron o możliwości podjęcia rozstrzygnięcia na innej podstawie	139
2.3.6. Skutki zaniedbań sądu w zakresie obowiązku udzielenia pouczeń	142
2.3.7. Pisma przygotowawcze	144
2.3.8. Posiedzenie przygotowawcze	146
2.3.9. Plan rozprawy	151
2.3.10. Skutki procesowe biernego zachowania pозwanego	155
2.3.11. Przytaczanie twierdzeń i dowodów	156
2.3.12. Pominięcie spóźnionych twierdzeń i dowodów ...	160
2.3.13. Utrata prawa do powoływania się na uchybienia procesowe sądu	161

Rozdział IV

Dopuszczalność powództwa. Legitymacja procesowa	172
1. Uwagi ogólne	172
2. Niedopuszczalność drogi sądowej	175
3. Brak zdolności sądowej. Brak zdolności procesowej	182
3.1. Zdolność sądowa	182
3.1.1. Uwagi wstępne	182
3.1.2. Podmioty, którym przysługuje zdolność sądowa	183
3.1.2.1. Osoby fizyczne	184
3.1.2.2. Osoby prawne	185
3.1.2.3. Podmioty samodzielne niebędące osobami prawnymi, a mające zdolność prawną	186

3.1.2.4. Podmioty niesamodzielne, które mają samodzielną pozycję w postępowaniu sądowym, wynikającą ze szczególnej zdolności sądowej	189
3.1.3. Skutki procesowe braku zdolności sądowej	202
3.2. Zdolność procesowa	206
3.2.1. Uwagi wstępne	206
3.2.2. Zdolność procesowa osób fizycznych	209
3.2.3. Zdolność procesowa podmiotów niebędących osobami fizycznymi. Podmiot nieistniejący	210
3.2.4. Ustanowienie kuratora procesowego	212
4. Zawisłość sporu. Powaga rzeczy osądzonej	214
4.1. Zawisłość sporu	214
4.2. Powaga rzeczy osądzonej	215
5. Legitymacja procesowa	220

Rozdział V

Właściwość sądu. Właściwość trybu postępowania	224
1. Właściwość sądu	224
1.1. Uwagi ogólne	224
1.2. Właściwość rzeczowa	227
1.3. Wartość przedmiotu sporu (zaskarżenia)	231
1.3.1. Wartość przedmiotu sporu w razie żądania zasądzenia odsetek	234
1.3.2. Orzecznictwo dotyczące wartości przedmiotu sporu w wybranych sprawach	236
1.4. Właściwość miejscowa	242
1.4.1. Właściwość ogólna, przemienne i wyłączna	242
1.4.2. Szczególne regulacje	248
2. Rodzaje postępowań. Właściwość trybu postępowania	248
2.1. Uwagi ogólne	248
2.2. Rozpoznanie sprawy w trybie procesu z zastosowaniem przepisów o postępowaniu odrębnym	251

Rozdział VI

Skład sądu. Wyłączenie sędziego	257
1. Skład sądu	257

2. Wyłączenie sędziego	265
2.1. Uwagi wstępne	265
2.2. Czynności sędziego	270
2.3. Czynności sądu	271
2.4. Wyłączenie referendarza sądowego, ławnika, prokuratora oraz innych organów sądowych	274

Rozdział VII

Doręczenia	278
1. Zasada oficjalności doręczeń	278
2. Doręczenie właściwe	279
3. Doręczenie zastępcze	281
4. Doręczenie na adres skrytki pocztowej	283
5. Doręczenie awizowane	283
6. Domniemanie doręczenia	286
7. Warunki skuteczności doręczenia pism sądowych	287
8. Doręczenie elektroniczne	290
9. Doręczenie dla osoby prawnej oraz organizacji niemającej osobowości prawnej	292
10. Doręczenie dla przedsiębiorcy wpisanego do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej	292
11. Doręczenie dla przedsiębiorcy wpisanego do rejestru sądowego	292
12. Doręczenie dla osób reprezentujących podmiot wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego, likwidatorów, prokurentów, członków organów lub osób uprawnionych do powołania zarządu	293
13. Doręczenie osobie mającej pełnomocnika procesowego lub osobę upoważnioną do odbioru pism	294
14. Doręczenie kuratorowi	296
15. Doręczenie pism sądowych osobom korzystającym z immunitetu oraz stronom, które mają miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedzibę za granicą	300
16. Doręczenie bezpośrednio między zawodowymi pełnomocnikami	302
17. Doręczenie w sekretariacie sądu	305

18. Doręczenie pierwszego pisma procesowego przez komornika	305
19. Doręczenie w razie odmowy przyjęcia korespondencji oraz w razie zaniedbania obowiązku zawiadomienia o zmianie miejsca zamieszkania	308
20. Potwierdzenie odbioru pisma	309
20.1. Potwierdzenie pisemne	309
20.2. Potwierdzenie odbioru pisma dokumentem uzyskanym z systemu teleinformatycznego	310

Rozdział VIII

Terminy procesowe	312
1. Pojęcie i rodzaje terminów	312
2. Rozpoczęcie biegu terminu oraz zasady obliczania terminów	315
2.1. Uwagi ogólne	315
2.2. Wpływ wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu na bieg terminu do wniesienia skargi kasacyjnej oraz zażalenia do Sądu Najwyższego	319
3. Uchybienie terminowi	321
4. Wniosek o przywrócenie terminu	322
5. Zaskarżalność zarządzenia oraz postanowienia w przedmiocie wniosku o przywrócenie terminu	329
6. Wzór wniosku o przywrócenie uchybionego terminu	333

Rozdział IX

Pisma procesowe. Pozew. Powództwo	335
1. Pisma procesowe	335
1.1. Uwagi ogólne	335
1.2. Skutki niezachowania wymagań formalnych pism procesowych	340
2. Pozew a powództwo	349
2.1. Uwagi ogólne	349
2.2. Pismo niebędące pozwem	356
2.3. Powództwo oczywiście bezzasadne	357
2.4. Obligatoryjne składniki pozwu	359
2.4.1. Uwagi wstępne	359

2.4.2. Dokładne określenie żądania	360
2.4.2.1. Powództwo o zasądzenie świadczenia ...	361
2.4.2.2. Powództwo o ustalenie istnienia albo nieistnienia stosunku prawnego lub prawa	364
2.4.2.3. Powództwo o ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa	380
2.4.2.4. Żądanie zasądzenia odsetek	381
2.4.3. Przytoczenie faktów uzasadniających żądanie ...	384
2.4.4. Podanie informacji o próbie pozasądowego rozwiązania sporu	385
2.4.5. Oznaczenie wartości przedmiotu sporu w sprawach majątkowych	385
2.4.6. Przytoczenie w miarę potrzeby okoliczności uzasadniających właściwość sądu	385
2.5. Fakultatywne składniki pozwu	388
2.6. Wzór pozwu z żądaniem alternatywnym	390
2.7. Wzór pozwu z żądaniem ewentualnym	391
2.8. Pozew i odpowiedź na pozew w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych	393
3. Skutki wytoczenia powództwa	395
4. Częściowe dochodzenie świadczenia. Kumulacja roszczeń ..	397
5. Skutki doręczenia pozwu	401
6. Odrzucenie pozwu	403
6.1. Uwagi wstępne	403
6.2. Wniosek o odrzucenie pozwu	404
7. Cofnięcie pozwu i zrzeczenie się roszczenia	407
8. Zmiana przedmiotowa i podmiotowa powództwa	415
8.1. Zmiana przedmiotowa powództwa	415
8.2. Zmiana podmiotowa powództwa	423

Rozdział X

Obrona pozwanego	428
1. Odpowiedź na pozew oraz pismo przygotowawcze	428
2. Skutki procesowe biernego zachowania pozwanego	429
3. Zarzuty pozwanego	430
3.1. Uwagi ogólne	430

3.2. Zarzut braku legitymacji procesowej	434
3.3. Zarzuty nieistnienia roszczenia, przedwczesności powództwa, przedawnienia roszczenia, upływu terminu zawitego	434
3.4. Zarzut zrzeczenia się roszczenia	437
3.5. Zarzut sprawy ugodzonej	437
3.6. Zarzut potrącenia	437
4. Uznanie powództwa	442
5. Powództwo wzajemne	444

Rozdział XI

Uгода sądowa. Postępowanie pojednawcze. Mediacja	452
1. Ugoda sądowa	452
1.1. Istota ugody sądowej	452
1.2. Wzór ugody sądowej	455
1.3. Uchylenie się od skutków prawnych ugody sądowej	456
2. Postępowanie pojednawcze	462
2.1. Charakter postępowania pojednawczego	462
2.2. Wniosek o zawezwanie do próby ugodowej. Właściwość sądu	463
2.3. Ugoda w postępowaniu pojednawczym	464
2.4. Koszty postępowania pojednawczego	465
3. Mediacja	466
3.1. Istota mediacji	466
3.2. Podstawy wszczęcia mediacji	467
3.2.1. Umowa o mediację	467
3.2.2. Orzeczenie sądu przekazujące sprawę do mediacji	468
3.3. Wniosek o wszczęcie mediacji. Wszczęcie i zakończenie mediacji	469
3.4. Ugoda zawarta przed mediatorem	470
3.5. Mediator	473
3.6. Koszty mediacji	474

Rozdział XII

Koszty postępowania	476
1. Zasady uiszczania opłat od pism wnoszonych do sądu	476

2. Wniosek o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego oraz o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu	485
2.1. Wynagrodzenie adwokata (radcy prawnego) ustanowionego przez stronę	485
2.2. Koszty nieopłaconej pomocy prawnej dla adwokata (radcy prawnego) ustanowionego przez sąd	492

Rozdział XIII

Czynności w postępowaniu dowodowym	496
1. Przedmiot i ciężar dowodu	496
2. Wniosek dowodowy	502
3. Wniosek o zabezpieczenie dowodu	504
4. Fakty podlegające udowodnieniu a środki dowodowe	505
4.1. Uwagi ogólne	505
4.2. Dowód z dokumentu	507
4.2.1. Dokument w rozumieniu Kodeksu cywilnego	507
4.2.2. Dokument jako dowód w postępowaniu cywilnym	508
4.2.3. Dowód z dokumentu oraz forma czynności prawnej	511
4.2.4. Ograniczenia dowodowe w razie niezachowania zastrzeżonej formy czynności prawnej	514
4.2.5. „Dowód z akt”	521
4.2.6. Zasada prymatu dowodu z dokumentu nad innymi dowodami w postępowaniu w sprawach gospodarczych	522
4.3. Dowód z zeznań świadków	523
4.3.1. Zeznania złożone ustnie	523
4.3.2. Zeznania złożone na piśmie	524
4.3.3. Dowód z zeznań świadków w postępowaniu w sprawach gospodarczych	527
4.4. Dowód z opinii biegłego	529
4.5. Dowód z oględzin	532
4.6. Dowód z grupowego badania krwi	534
4.7. Dowód z przyrządów utrwalających albo przenoszących obrazy lub dźwięki	536

4.8. Dowód z innych środków	539
4.9. Dowód z przesłuchania stron	539
4.10. Prywatna ekspertyza – środek niebędący dowodem	542
4.11. Umowa dowodowa w postępowaniu w sprawach gospodarczych	543
5. Dopuszczenie dowodu z urzędu	548
6. Postępowanie dowodowe przed sądem drugiej instancji	554

Rozdział XIV

Czynności w postępowaniu zabezpieczającym	559
1. Istota i charakter postępowania zabezpieczającego	559
2. Legitymacja w postępowaniu zabezpieczającym oraz wnioszek o udzielenie zabezpieczenia	562
3. Tryb rozpoznania wniosku	564
4. Sposoby zabezpieczenia	568
4.1. Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych	568
4.2. Zabezpieczenie roszczeń niepieniężnych	575
4.3. Zabezpieczenie w sprawach o alimenty oraz roszczeń wymienionych w art. 753 ¹ k.p.c.	577
4.4. Zabezpieczenie przyszłych roszczeń alimentacyjnych związanych z ustaleniem ojcostwa	580
5. Postępowanie zabezpieczające w sprawach rodzinnych (art. 445–445 ¹ k.p.c.) oraz w sprawach pieczy nad małoletnimi dziećmi i kontaktów z dzieckiem (art. 756 ¹ k.p.c.).	581
5.1. Postępowanie zabezpieczające w sprawach rodzinnych	581
5.2. Postępowanie w sprawach pieczy nad małoletnimi dziećmi i kontaktów z dzieckiem	585

Rozdział XV

Sprostowanie, uzupełnienie i wykładnia wyroku	587
1. Wniosek o sprostowanie wyroku	587
2. Wniosek o uzupełnienie wyroku	592
3. Wniosek o dokonanie wykładni wyroku	599

Rozdział XVI

Nieważność postępowania	602
1. Uwagi ogólne	602
2. Pozbawienie strony możliwości obrony jej praw	603
3. Wadliwy skład sądu	606
4. Wyłączenie sędziego	614
5. Inne przyczyny nieważności postępowania	614

Rozdział XVII

Środki zaskarżenia	615
1. Uwagi ogólne	615
2. Środki zaskarżenia szczególne	622
2.1. Sprzeciw od wyroku zaocznego	622
2.1.1. Istota i przesłanki dopuszczalności sprzeciwu ...	622
2.1.2. Obligatoryjne składniki sprzeciwu	629
2.1.3. Fakultatywne składniki sprzeciwu	630
2.1.4. Wniosek o zawieszenie rygoru natychmiastowej wykonalności	634
2.1.5. Czynności przy ponownym rozpoznaniu sprawy ...	636
2.2. Sprzeciw od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym	638
2.2.1. Istota i przesłanki dopuszczalności sprzeciwu ...	638
2.2.2. Obligatoryjne składniki sprzeciwu	643
2.2.3. Fakultatywne składniki sprzeciwu	644
2.2.4. Czynności w postępowaniu po wniesieniu sprzeciwu	645
2.2.5. Postanowienie stwierdzające utratę mocy nakazu zapłaty	646
2.3. Sprzeciw od nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym	647
2.3.1. Uwagi wstępne	647
2.3.2. Pełnomocnictwo. Podpis elektroniczny	650
2.3.3. Oświadczenie zawierające sprzeciw	651
2.3.4. Postępowanie po wniesieniu sprzeciwu	652
2.4. Sprzeciw od nakazu zapłaty w europejskim postępowaniu nakazowym	653
2.4.1. Uwagi wstępne	653

2.4.2. Pismo zawierające sprzeciw	654
2.4.3. Postępowanie w sprawie gospodarczej po wniesieniu sprzeciwu	656
2.4.4. Odrzucenie sprzeciwu	656
2.5. Zarzuty od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym	657
2.5.1. Istota i przesłanki dopuszczalności zarzutów	657
2.5.2. Obligatoryjne składniki pisma zawierającego zarzuty	661
2.5.3. Fakultatywne składniki pisma zawierającego zarzuty	662
2.5.4. Czynności w postępowaniu po wniesieniu zarzutów	663
2.6. Odwołanie do sądu od zarządzenia przewodniczącego w przedmiocie sprostowania lub uzupełnienia protokołu posiedzenia jawnego oraz zarządzeń wydanych w toku rozprawy	665
2.6.1. Protokół posiedzenia jawnego	665
2.6.2. Odwołanie do sądu od zarządzenia przewodniczącego w przedmiocie wniosku o sprostowanie lub uzupełnienie protokołu posiedzenia jawnego	669
2.6.3. Odwołanie do sądu od zarządzeń przewodniczącego wydanych w toku rozprawy ..	671
2.7. Skarga na orzeczenie referendarza sądowego	671
2.8. Zastrzeżenie do zarządzenia asystenta sędziego	673
2.9. Skarga na czynności komornika	674
2.9.1. Uwagi ogólne	674
2.9.2. Zwyczajne wymagania formalne oraz wymagania konstrukcyjne skargi	678
2.9.3. Fakultatywne składniki skargi	680
2.9.4. Właściwość sądu. Termin do wniesienia skargi oraz termin do rozpoznania skargi	681
2.9.5. Forma skargi	683
2.9.6. Odrzucenie skargi. Zastosowanie art. 759 § 2 k.p.c.	684
2.9.6.1. Nadzór judykacyjny	685

2.9.6.2. Nadzór administracyjny	692
2.9.6.3. Nadzór judykacyjny i administracyjny a nadzór samorządowy	693
2.9.7. Czynności związane z merytorycznym rozpoznaniem skargi	693
2.9.8. Zaskarżalność postanowień rozstrzygających skargę	697
2.9.9. Stosowanie art. 132 k.p.c.	698
2.9.10. Wzór skargi na czynność komornika	699
2.10. Skarga na udzielenie przybicia	701
2.11. Środki zaskarżenia przeciwko planowi podziału sumy uzyskanej z egzekucji	703
2.11.1. Rodzaje planów podziału	703
2.11.2. Zarzuty przeciwko planowi podziału	705
2.11.2.1. Kognicja sądu	708
2.11.2.2. Zaskarżalność postanowień rozstrzygających o zarzutach	710
2.11.3. Skarga na plan podziału sporządzony przez zarządcę przymusowego	711
3. Środki zaskarżenia zwyczajne (odwoławcze)	711
3.1. Apelacja	711
3.1.1. Istota postępowania apelacyjnego	711
3.1.2. Dopuszczalność apelacji	716
3.1.2.1. Wymagania formalne i konstrukcyjne apelacji	725
3.1.2.2. Kontrola dopuszczalności apelacji w sądzie drugiej instancji. Odrzucenie apelacji lub nadanie jej dalszego biegu ...	729
3.1.3. Merytoryczna treść konstrukcyjnych wymagań apelacji	732
3.1.3.1. Wskazanie orzeczenia i zakresu zaskarżenia	732
3.1.3.2. Przedstawienie zarzutów apelacyjnych i ich uzasadnienie	737
3.1.3.2.1. Zarzut przekroczenia przez sąd granic swobodnej oceny dowodów	740

3.1.3.2.2.	Zarzut niewyjaśnienia sprawy oraz sprzeczności istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału	746
3.1.3.2.3.	Zarzut nierozpoznania istoty sprawy	748
3.1.3.2.4.	Powołanie nowych faktów i dowodów	752
3.1.4.	Wniosek apelacyjny	754
3.1.5.	Wniosek o rozpoznanie postanowień sądu pierwszej instancji, które nie podlegały zaskarżeniu	756
3.1.6.	Wniosek o rozpoznanie sprawy na rozprawie. Posiedzenia sądu	758
3.1.7.	Wzór apelacji	759
3.1.8.	Odpowiedź na apelację	763
3.1.9.	Zakres przedmiotowy i podmiotowy rozpoznania sprawy przez sąd drugiej instancji ..	763
3.1.9.1.	Granice apelacji	763
3.1.9.2.	Zakres zaskarżenia oraz zakaz <i>reformationis in peius</i>	766
3.1.9.3.	Zakaz rozszerzania żądania	772
3.1.9.4.	Czynności dowodowe przed sądem drugiej instancji. Uzasadnienie wyroku sądu drugiej instancji	774
3.2.	Apelacja w postępowaniu uproszczonym	782
3.2.1.	Uwagi ogólne o postępowaniu	782
3.2.2.	Odrębności apelacji i postępowania apelacyjnego	785
3.2.3.	Wzór apelacji	787
3.3.	Apelacja w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń	789
3.3.1.	Uwagi wstępne	789
3.3.2.	Szczególne cechy apelacji i postępowania apelacyjnego	790
3.3.3.	Wzór apelacji	791
3.4.	Zażalenie	792

3.4.1. Zażalenie w postępowaniu rozpoznawczym.	
Uwagi ogólne	792
3.4.1.1. Zasady uzasadniania i doręczania postanowień oraz regulacje szczególne ...	798
3.4.1.2. Zażalenie do sądu drugiej instancji na postanowienie sądu pierwszej instancji ...	801
3.4.1.3. Zażalenie do innego składu sądu pierwszej instancji	811
3.4.1.4. Zażalenie do Sądu Najwyższego	813
3.4.1.5. Zażalenie do innego składu sądu drugiej instancji	821
3.4.1.6. Zażalenie wniesione jedynie dla zwłoki w postępowaniu	826
3.4.2. Zażalenie w postępowaniu zabezpieczającym	827
3.4.3. Zażalenie w postępowaniu o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności	829
3.4.3.1. Klauzula wykonalności	829
3.4.3.2. Zakres kognicji sądu rozpoznającego wniosek o nadanie klauzuli wykonalności	836
3.4.3.3. Przerwanie biegu przedawnienia wskutek wszczęcia postępowania klauzulowego	838
3.4.3.4. Odmowa nadania klauzuli wykonalności	838
3.4.3.5. Postępowanie zażaleniowe	844
3.4.4. Zażalenie w postępowaniu egzekucyjnym	851
3.4.4.1. Uwagi ogólne o środkach zaskarżenia w postępowaniu egzekucyjnym	851
3.4.4.2. Szczególne cechy zażalenia	854
3.4.4.3. Dopuszczalność zażalenia	856
3.4.4.4. Rodzaje zażaleń	859
3.4.4.4.1. Zażalenie na postanowienia sądu kończące postępowanie egzekucyjne (art. 394 § 1 <i>in principio</i> w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.)	859

3.4.4.4.2.	Zażalenie na postanowienia wymienione w części enumeratywnej art. 394 § 1 oraz art. 394 ^{1a} k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., tj. niekończące postępowania egzekucyjnego, jeżeli przewidziane w nim przypadki są aktualne w postępowaniu egzekucyjnym	864
3.4.4.4.3.	Zażalenie na postanowienia wymienione w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego w części dotyczącej postępowania egzekucyjnego	865
3.4.4.4.4.	Zażalenie w postępowaniu dotyczącym wykonalności orzeczenia sądu zagranicznego lub rozstrzygnięcia innego organu oraz ugody zawartej przed takim sądem lub organem (art. 1151 ¹ § 2 k.p.c.)	910
4.	Środki zaskarżenia nadzwyczajne	911
4.1.	Skarga kasacyjna	911
4.1.1.	Istota postępowania kasacyjnego	911
4.1.2.	Dopuszczalność skargi kasacyjnej	914
4.1.2.1.	Uwagi wstępne	914
4.1.2.2.	Orzeczenia podlegające zaskarżeniu	914
4.1.2.3.	Termin do wniesienia skargi kasacyjnej	919
4.1.2.4.	Podmioty uprawnione do wniesienia skargi kasacyjnej	921
4.1.2.5.	Przymus adwokacko-radcowski	922
4.1.2.6.	Wymagania formalne zwykłe oraz wymagania konstrukcyjne skargi kasacyjnej	924
4.1.2.7.	Treść zwykłych wymagań formalnych skargi kasacyjnej	925

4.1.2.8.	Treść konstrukcyjnych wymagań skargi kasacyjnej	928
4.1.2.8.1.	Zakres zaskarżenia	928
4.1.2.8.2.	Podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie	931
4.1.2.8.3.	Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ...	940
4.1.2.8.4.	Wniosek kasacyjny	948
4.1.2.9.	Fakultatywne składniki skargi kasacyjnej. Wniosek o wstrzymanie wykonania zaskarżonego orzeczenia ...	950
4.1.2.10.	Odpowiedź na skargę kasacyjną	952
4.1.2.11.	Orzeczenia rozstrzygające skargę kasacyjną	954
4.1.2.12.	Wzór skargi kasacyjnej	957
4.2.	Skarga nadzwyczajna	959
4.2.1.	Uwagi ogólne	959
4.2.2.	Dopuszczalność skargi	961
4.2.2.1.	Orzeczenia podlegające zaskarżeniu skargą i jej podstawy	961
4.2.2.2.	Termin do wniesienia skargi	963
4.2.2.3.	Podmioty uprawnione do wniesienia skargi	963
4.2.2.4.	Wymagania formalne i konstrukcyjne skargi	963
4.2.3.	Odpowiedź na skargę	966
4.2.4.	Rozpoznanie skargi	968
4.2.4.1.	Odrzucenie skargi	968
4.2.4.2.	Orzeczenia merytoryczne	970
4.2.5.	Konkurencja skargi nadzwyczajnej ze skargą o wznowienie, skargą kasacyjną oraz skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia	972

Rozdział XVIII

Skarga o wznowienie postępowania	975
---	------------

1. Charakter skargi o wznowienie postępowania	975
---	-----

2. Pełnomocnictwo procesowe w postępowaniu wznowniowym	978
3. Dopuszczalność skargi	979
3.1. Uwagi wstępne	979
3.2. Orzeczenia podlegające zaskarżeniu	980
3.3. Właściwość sądu i termin do wniesienia skargi	981
3.4. Wymagania formalne zwykłe oraz konstrukcyjne skargi	984
3.5. Podstawy wznowienia	984
3.6. Fakultatywne składniki skargi	993
4. Przebieg postępowania wznownieniowego	994
5. Zaskarżalność orzeczeń wydanych w następstwie rozpoznania skargi	999
6. Wzór skargi o wznowienie postępowania (z przyczyny nieważności)	1001

Rozdział XIX

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia	1003
1. Odpowiedzialność państwa za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej	1003
1.1. Uwagi ogólne	1003
1.2. Podmioty odpowiedzialne oraz poszkodowany	1006
1.3. Ogólne przesłanki odpowiedzialności	1007
1.4. Szczególne przesłanki odpowiedzialności	1009
1.4.1. Uwagi wprowadzające	1009
1.4.2. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną działaniem bądź zaniechaniem legislacyjnym ...	1011
1.4.3. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną niewydaniem orzeczenia lub decyzji administracyjnej	1012
1.4.4. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną wydaniem orzeczenia lub decyzji administracyjnej	1013
2. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia	1015

2.1. Pojęcie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia	1015
2.2. Dopuszczalność skargi	1018
2.2.1. Uwagi wprowadzające	1018
2.2.2. Orzeczenia objęte skargą	1019
2.2.3. Podmioty uprawnione do wniesienia skargi	1021
2.2.4. Termin do wniesienia skargi. Przymus adwokacko-radcowski	1022
2.2.5. Wymagania formalne zwykłe oraz konstrukcyjne skargi	1024
2.2.5.1. Uwagi ogólne	1024
2.2.5.2. Zwykłe wymagania formalne skargi i skutki ich niezachowania	1024
2.2.5.3. Konstrukcyjne wymagania skargi i skutki ich niezachowania	1029
2.3. Przyjęcie i odmowa przyjęcia skargi do rozpoznania ...	1035
2.4. Uwzględnienie oraz oddalenie skargi	1036
2.5. Wzór skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia	1038

Rozdział XX

Skarga na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy

w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki	1041
1. Uwagi wstępne	1041
2. Strony postępowania. Właściwość sądu	1043
3. Charakter skargi	1044
4. Obligatoryjne i fakultatywne składniki skargi	1044
5. Pojęcie przewlekłości postępowania	1045
6. Postępowanie sprawdzające	1048
7. Zaskarżalność orzeczenia rozstrzygającego skargę	1049
8. Wzór skargi na przewlekłość postępowania	1059

Rozdział XXI

Wniosek o zwrot spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia lub o przywrócenie stanu poprzedniego (restytucja)

1. Wniosek restytucyjny – uwagi ogólne	1061
---	-------------

2. Charakter prawny przepisów o restytucji	1064
3. Termin do złożenia wniosku o wydanie orzeczenia restytucyjnego. Właściwość sądu	1066
3.1. Wniosek złożony na podstawie art. 338 k.p.c.	1066
3.2. Wniosek zgłoszony w postępowaniu wywołanym skargą o wznowienie postępowania	1067
3.3. Wniosek zgłoszony w postępowaniu wywołanym skargą kasacyjną	1068
3.4. Dochodzenie w osobnym procesie naprawienia szkody poniesionej wskutek wydania lub wykonania wyroku	1070

Rozdział XXII

Czynności procesowe związane z postępowaniem przed sądem polubownym	1073
1. Uwagi wstępne	1073
2. Zapis na sąd polubowny	1075
3. Podstawowe czynności procesowe podejmowane przed sądem państwowym w związku z postępowaniem przed sądem polubownym	1078
4. Skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego	1080
5. Wniosek o uznanie lub stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego lub ugody zawartej przed tym sądem	1088
6. Wzór umowy o poddanie sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego (zapis na sąd polubowny)	1090
7. Wzór skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego	1092

PRZEDMOWA

Sprawy cywilne są rozpoznawane według przepisów o postępowaniu cywilnym, uregulowanym w zasadzie przepisami Kodeksu postępowania cywilnego. Istotnym elementem tego postępowania są czynności procesowe jego uczestników, a szczególnie stron postępowania cywilnego. Prawo postępowania cywilnego w przypadku niektórych czynności dokonywanych przez pełnomocników zawodowych stawia wysokie wymagania profesjonalne (np. czynności objęte przymusem adwokacko-radcowskim). W spełnieniu tych wymagań ma pomóc niniejsza książka, której tematyka została przedstawiona w sposób praktyczny, z pominięciem rozważań teoretycznych i w zasadzie – zachowując określone ramy opracowania – bez cytowania poglądów przedstawicieli nauki.

Czynności procesowe zawodowego pełnomocnika w sprawach cywilnych to publikacja przygotowana dla praktyków – adwokatów, radców prawnych, radców Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, rzeczników patentowych, aplikantów adwokackich i radcowskich, występujących przed sądami w sprawach cywilnych. Przydatna jest dla sędziów i ich asystentów, referendarzy i aplikantów sądowych, a także innych prawników zajmujących się stosowaniem prawa. Służy również studentom i uczestnikom seminariów uniwersyteckich, poszukującym wiedzy wykraczającej poza standardowy podręcznik z postępowania cywilnego.

W książce zostały omówione najistotniejsze czynności dotyczące wszczęcia procesu, dochodzenia roszczeń i ich zabezpieczenia, obrony pozwanego, terminów procesowych, a także czynności związane

z wydanymi przez sąd orzeczeniami merytorycznymi i formalnymi (wnioski o uzupełnienie, sprostowanie i wykładnię orzeczeń) oraz ich zaskarżeniem. Komplementarny charakter wobec niniejszego opracowania ma książka mojego autorstwa *Metodyka pracy sędziego w sprawach cywilnych*, Warszawa 2014, której treść, mimo zmieniającego się stanu prawnego, w niemałym zakresie nadal jest aktualna. Czynności procesowe omówiono w ujęciu praktycznym, ze wskazaniem przykładów czynności podejmowanych w określonych sytuacjach procesowych, a w przypadku niektórych pisemnych czynności procesowych zaprezentowano wzory. Ich pełny zakres Czytelnik odnajdzie w publikacji *Wzory pism procesowych w sprawach cywilnych, gospodarczych i rejestrowych*, Warszawa 2016, opracowanej przez D. Bugajnę-Sporczyk, H. Pietrkowskiego i T. Żyznowskiego, stanowiącą kontynuację dotychczasowych dziewięciu wydań tego opracowania.

Książka w obecnym – szóstym – wydaniu, podobnie jak w poprzednich, objaśnia krok po kroku postępowanie cywilne z punktu widzenia obowiązków i uprawnień zawodowego pełnomocnika procesowego. W wielu fragmentach została rozbudowana i znacznie zmieniona w związku z koniecznością przystosowania jej treści do nowego stanu prawnego, ukształtowanego zwłaszcza przez ustawę z 4.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1469), która weszła w życie 7.11.2019 r. W szóstym wydaniu dodano rozdział „Sprawność postępowania sądowego”, w którym omówiono m.in. zagadnienia związane z przewlekłością postępowania, ciężarem wspierania postępowania przez strony oraz dotyczące instytucji nadużycia prawa procesowego, ze wskazaniem regulacji umożliwiających przeciwdziałanie nadużywaniu przez strony przepisów określających ich uprawnienia procesowe. W innym, także nowym rozdziale „System gromadzenia materiału procesowego” zwrócono uwagę na sposób prezentowania materiału procesowego przez strony w systemie koncentracji materiału procesowego, wskazując na uregulowania w tym systemie, ich odmienny charakter w stosunku do reguł prekluzji procesowej oraz dyskrecjonalnej władzy sędziego. Omówiono skutki procesowe wynikające z niedostosowania czynności procesowych stron do zmienionej procedury. Komentarzem objęto nowe przepisy dotyczące postę-

powania przygotowawczego, pism przygotowawczych, posiedzenia przygotowawczego, planu rozprawy, reguł przytaczania przez strony twierdzeń i dowodów z omówieniem skutków przytoczeń późniejszych. Wskazując na obowiązek sądu udzielania stronom pouczeń odnośnie do czynności procesowych, a także – stanowiącym *novum* w krajowej procedurze cywilnej – obowiązkowi pouczenia o prawdopodobnym wyniku sprawy oraz uprzedzeniu stron o możliwości podjęcia rozstrzygnięcia na innej podstawie prawnej, omówiono skutki zaniechań sądu w tym zakresie, z jednoczesnym wskazaniem na zaniechania stron powodujące utratę prawa do powoływania się na uchybienia procesowe sądu.

W znacznej części uległa zmianie treść rozdziałów poświęconych zdolności sądowej, legitymacji procesowej, reprezentacji Skarbu Państwa jako strony procesowej, właściwości i składu sądu, instytucji wyłączenia sędziego, a także postępowania dowodowego. W rozdziale o pełnomocnikach procesowych omówiono zmiany w zakresie kosztów postępowania oraz wynagrodzenia pełnomocników zawodowych, natomiast rozdział poświęcony pełnomocnictwu procesowemu został wzbogacony o tematykę substytucji jako dalszego pełnomocnictwa procesowego. Tematykę w zakresie pozwu i powództwa poszerzono uwagami dotyczącymi pisma niebędącego pozwem oraz powództwa oczywiście bezzasadnego. Wskazano – w kontekście systemu prekluzji dowodowej, obowiązującej w postępowaniu w sprawach gospodarczych – na odrębne regulacje dotyczące pozwu i odpowiedzi na pozew, powództwa wzajemnego, przedmiotowej i podmiotowej zmiany powództwa, a także ograniczeń dowodowych związanych z przewidzianą w tym postępowaniu możliwością zawarcia przez strony umowy dowodowej. Odrębne regulacje obowiązujące w tym postępowaniu umiejscowiono w odpowiednich rozdziałach książki.

W rozdziale poświęconym środkom zaskarżenia omówiono zmiany w przepisach o apelacji oraz nowe i liczne rozwiązania dotyczące zażalenia. Obecnie w postępowaniu rozpoznawczym wyróżnić można aż 6 rodzajów zażalenia (zażalenie do innego składu sądu pierwszej instancji, zażalenie do sądu drugiej instancji na postanowienie sądu pierwszej instancji, zażalenie do innego składu sądu drugiej instancji,

zażalenie zwykłe oraz tzw. kasatoryjne do Sądu Najwyższego oraz zażalenie wniesione jedynie dla zwłoki w postępowaniu). Nowe regulacje prawne uwzględnione zostały w rozdziałach poświęconych szczególnym środkom zaskarżenia, jakimi są sprzeciw od wyroku zaocznego, zarzuty od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym oraz sprzeciw od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym. Nie pominięto omówienia zmian wprowadzonych do przepisów dotyczących zażalenia w postępowaniu o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności oraz środków zaskarżenia w postępowaniu egzekucyjnym. Liczne zmiany ustawodawcze, wprowadzone w 2019 r., wymusiły opracowanie na nowo podrozdziałów poświęconych skardze na czynności komornika w kontekście sprawowanego przez sąd z urzędu nadzoru judykacyjnego nad komornikiem, a także skargom na plan podziału sumy sporządzony przez zarządcę przymusowego, skargę na udzielenie przybicia oraz zarzuty przeciwko planowi podziału sumy uzyskanej z egzekucji. Omówiono nowy nadzwyczajny środek zaskarżenia, jakim jest skarga nadzwyczajna, ze wskazaniem na relacje zachodzące między tym środkiem zaskarżenia oraz skargą kasacyjną, skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia oraz skargą o wznowienie postępowania.

Do licznie powołanych orzeczeń Sądu Najwyższego zostały dodane nowe, wydane w latach 2017–2020, mające istotne znaczenie dla przebiegu postępowania w sprawach cywilnych.

W książce, zważywszy na konieczność zachowania wyznaczonych dla niej ram, podobnie jak w poprzednich wydaniach, co do zasady, nie jest powoływana literatura. Nieliczne wyjątki w tym zakresie dotyczą instytucji, których praktyczne omówienie wymagało odesłania do opracowań doktrynalnych. Powołano także wybrane artykuły omawiające nowe regulacje wprowadzone przez wspomnianą ustawę z 4.07.2019 r.

Opracowanie uwzględnia stan prawny oraz orzecznictwo Sądu Najwyższego na czerwiec 2020 r.

Henryk Pietrkowski

Rozdział I

REPREZENTACJA STRON W POSTĘPOWANIU CYWILNYM

1. Zdolność postulacyjna. Przymus adwokacko-radcowski oraz rzeczników patentowych

Strona (jej organ lub przedstawiciel ustawowy) może działać w postępowaniu sądowym osobiście, bez konieczności korzystania z pełnomocnika. Okoliczność, że strona (uczestnik postępowania) ma **zdolność procesową** (zob. rozdział IV pkt 3.2.), nie przesądza o możliwości osobistego dokonywania czynności procesowych. Strona musi być dodatkowo wyposażona w zdolność postulacyjną. **Zdolność postulacyjna** to zdolność do samodzielnego dokonywania czynności procesowych. Brak tej zdolności może wynikać z okoliczności faktycznych (np. nieznajomość języka urzędowego sądu) bądź z przepisów prawa nakazujących korzystanie z zastępstwa pełnomocnika.

Z mocy prawa **przymus korzystania z zastępstwa pełnomocnika** obejmuje:

- 1) zastępstwo w postępowaniu przed Sądem Najwyższym przez adwokatów lub radców prawnych, a w sprawach własności przemysłowej także przez rzeczników patentowych (art. 87¹ § 1 k.p.c.);
- 2) zastępstwo przez adwokatów lub radców prawnych, a w sprawach własności przemysłowej także przez rzeczników patentowych, w zakresie **czynności procesowych związanych z postępowaniem przed Sądem Najwyższym** podejmowanych przed sądem niższej instancji (art. 87¹ § 1 k.p.c.), a więc w tzw. postę-

powaniu międzyinstancyjnym wywołanym przez wniesienie – za pośrednictwem sądu niższej instancji – środka zaskarżenia do Sądu Najwyższego. *Lege non distinguente* trzeba przyjąć, że hipoteza normy wyrażonej w art. 87¹ § 1 k.p.c. obejmuje zarówno czynności zmierzające bezpośrednio do zaskarżenia prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji skargą kasacyjną, jak i czynności podejmowane we wszystkich postępowaniach incydentalnych związanych z zaskarżaniem orzeczeń do Sądu Najwyższego jakimkolwiek środkiem prawnym, w tym również sporządzenie wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej (zob. postanowienia SN: z 6.04.2006 r., IV CZ 30/06, LEX nr 1104887, oraz z 4.12.2013 r., II CZ 82/13, LEX nr 1405155); we wskazanych sytuacjach art. 87¹ § 1 k.p.c. nie stosuje się, gdy stroną, jej przedstawicielem ustawowym lub pełnomocnikiem jest sędzia, prokurator, notariusz albo profesor lub doktor habilitowany nauk prawnych, a także gdy stroną lub jej przedstawicielem ustawowym jest adwokat, radca prawny lub radca Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej; przymusu adwokacko-radcowskiego nie stosuje się także, gdy zastępstwo procesowe Skarbu Państwa albo państwowej osoby prawnej jest wykonywane przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej, co oznacza, że wymienione osoby (podmioty) z oczywistych względów mogą samodzielnie podejmować te czynności; art. 87¹ § 1 k.p.c. nie stosuje się w postępowaniu o zwolnienie od kosztów sądowych oraz o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego;

- 3) zastępstwo pełnomocnika do doręczeń; zgodnie z art. 1135⁵ k.p.c. strona, która nie ma miejsca zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedziby w Rzeczypospolitej Polskiej lub w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej, jeżeli nie ustanowiła pełnomocnika do prowadzenia sprawy zamieszkałego w Rzeczypospolitej Polskiej, jest obowiązana wskazać **pełnomocnika do doręczeń w Rzeczypospolitej Polskiej** (§ 1). W razie niewskazania pełnomocnika do doręczeń przeznaczone dla tej strony pisma sądowe pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia. Stronę należy o tym pouczyć przy pierwszym doręczeniu. Strona powinna być również pouczona o możliwości złożenia odpowie-

dzi na pismo wszczynające postępowanie i wyjaśnień na piśmie oraz o tym, kto może być ustanowiony pełnomocnikiem (§ 2). Z przytoczonej regulacji wynika, że gdy strona z innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej nie wywiąże się z powinności ustanowienia pełnomocnika do doręczeń, sąd nie może pozostawić przeznaczonego dla niej pisma w aktach ze skutkiem doręczenia, lecz zobligowany jest do przekazania celem doręczenia korespondencji do państwa członkowskiego, w którym strona ma miejsce zamieszkania albo siedzibę. Innymi słowy, obowiązek ustanowienia pełnomocnika wyłączony jest względem stron, które nie mają miejsca zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedziby nie tylko w Polsce, ale także w jakimkolwiek innym państwie członkowskim Unii Europejskiej.

Obowiązek ustanowienia pełnomocnika do doręczeń może wynikać także z postanowień szczególnych, takich jak: art. 626¹² § 1 i 2 k.p.c., dotyczący postępowania wieczystoksięgowego, art. 610³ k.p.c., dotyczący spraw o przepadek rzeczy, art. 380 ust. 2 pr. up., stanowiący, że wierzyciel, który nie ma miejsca zamieszkania, zwykłego pobytu albo siedziby w Rzeczypospolitej Polskiej lub w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej, jeżeli nie ustanowił w Rzeczypospolitej Polskiej pełnomocnika do prowadzenia sprawy, jest obowiązany wskazać pełnomocnika do doręczeń w Rzeczypospolitej Polskiej.

Poza wskazanymi przypadkami, w których zdolność postulacyjna została ograniczona, strony i ich organy lub przedstawiciele ustawowi mogą działać osobiście, mogą też ustanowić pełnomocnika spośród osób wskazanych w ustawie. Sąd Najwyższy w uchwale z 28.11.2012 r., III CZP 75/12 (OSNC 2013/4, poz. 48), stwierdził, że **sędzia sądu powszechnego** nie może być na podstawie art. 87 § 2 k.p.c. pełnomocnikiem procesowym sądu jako jednostki organizacyjnej Skarbu Państwa, zaznaczając, że uchwała ta w razie przejęcia do szerszej praktyki działa prospektywnie, natomiast w uchwale z 22.05.2013 r., III CZP 17/13 (OSNC 2013/11, poz. 123), Sąd Najwyższy uznał, że **pełnomocnikiem procesowym w sprawach o dokonanie wpisu w księdze wieczystej** może być wyłącznie osoba spełniająca wymagania przewidziane w art. 87 k.p.c., także wtedy, gdy wniosek o wpis

został zamieszczony przez notariusza w akcie notarialnym na podstawie art. 92 § 4 pr. not. Sąd Najwyższy zastrzegł, że przekazanie przez notariusza wniosku sądowi uważa się – zgodnie z art. 626⁴ *in fine* k.p.c. – za złożenie wniosku przez samego uprawnionego, czyli stronę czynności prawnej, a nie przez pełnomocnika, zatem dla skuteczności złożenia wniosku nie ma żadnego znaczenia to, iż pełnomocnik nie mieścił się w kręgu osób (podmiotów) określonych w art. 87 k.p.c. W uchwale z 24.07.2013 r., III CZP 45/13 (OSNC 2014/3, poz. 26), Sąd Najwyższy uznał, że **prokurent** – podobnie jak organ przedsiębiorcy – może ustanawiać pełnomocników procesowych spośród wszystkich osób wymienionych w art. 87 k.p.c., a także samodzielnie pełnić tę funkcję w konkretnej sprawie, nie ma zatem wątpliwości, że jako pełnomocnik procesowy jest uprawniony do udzielenia dalszego pełnomocnictwa (tzw. substytucji) wszystkim osobom spełniającym kryteria określone w art. 87 k.p.c., a więc również pracownikom przedsiębiorcy. Wniosek, że prokurent – nie będąc pełnomocnikiem procesowym w konkretnej sprawie – może ustanowić pełnomocnikiem każdą osobę wymienioną w art. 87 k.p.c., a działając jako pełnomocnik, może substytuować, zgodnie z art. 91 pkt 3 k.p.c., tylko adwokata lub radcę prawnego, jest wnioskiem logicznie fałszywym, bezzasadnie ograniczającym mocną pozycję prokurenta.

Występowanie w charakterze pełnomocnika procesowego osoby, która nie może być pełnomocnikiem, oznacza brak należytego umocowania powodujący **nieważność postępowania** – art. 379 pkt 2 k.p.c. (uchwała SN (7) z 8.07.2008 r., III CZP 154/07, OSNC 2008/12, poz. 133).

Brak w zakresie zdolności postulacyjnej nie podlega ocenie z punktu widzenia braków formalnych pisma wniesionego przez stronę pozbawioną tej zdolności. Środki zaskarżenia wniesione z naruszeniem art. 87¹ § 1 k.p.c. podlegają odrzuceniu *a limine*.

2. Przedstawiciele ustawowi

Przedstawicielstwo ustawowe wynika albo z braku **zdolności procesowej**, albo z **innych przyczyn** przewidzianych przepisami prawa.

Jeżeli strona nie może działać osobiście z powodu **braku zdolności procesowej**, działa za nią przedstawiciel ustawowy. Brak zdolności procesowej może dotyczyć tylko osoby fizycznej (zob. rozdział IV pkt 3.2.2). Za osoby niemające takiej zdolności w ich imieniu działają (podejmują czynności procesowe) przedstawiciele ustawowi, którymi mogą być: **rodzice, opiekun, kurator, doradca tymczasowy**.

Reprezentacja rodziców jako przedstawicieli ustawowych dziecka została uregulowana w art. 98 k.r.o. Zgodnie z tym przepisem rodzice są przedstawicielami ustawowymi dziecka pozostającego pod ich władzą rodzicielską. W praktyce sądowej najczęściej mamy do czynienia z reprezentacją małoletniego, który – mając zdolność sądową – jest powodem w sprawie o alimenty przeciwko jednemu z rodziców. W imieniu i na rzecz małoletniego powoda, który nie ma zdolności procesowej, działa drugie z rodziców jako przedstawiciel ustawowy. W takiej sprawie w pozwie i dalszych pismach procesowych jako powoda należy wskazać małoletnie dziecko z zaznaczeniem, że jest ono reprezentowane przez przedstawiciela ustawowego, tj. tego z rodziców, który wniósł pozew, natomiast pozwany jest drugie z rodziców. Gdy żadne z rodziców nie może reprezentować dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską, reprezentuje je kurator ustanowiony przez sąd opiekuńczy (art. 99 k.r.o.). Pełnomocnictwo procesowe udzielone w imieniu małoletniego dziecka przez jego przedstawiciela ustawowego nie wygasa z chwilą uzyskania przez to dziecko pełnoletności (uchwała SN z 11.10.1995 r., III CZP 139/95, OSNC 1996/1, poz. 17).

Opiekun jest ustanawiany przez sąd opiekuńczy, gdy żadnemu z rodziców nie przysługuje władza rodzicielska albo gdy rodzice są nieznani (art. 94 § 3 k.r.o.). Sąd opiekuńczy ustanawia także opiekuna dla osoby pełnoletniej ubezwłasnowolnionej całkowicie (art. 13 § 2 k.c.). Zakres opieki regulują art. 159 k.r.o. oraz art. 99 w zw. z art. 155 § 2 i art. 157 k.r.o.

Kurator, którego ustanawia sąd opiekuńczy (art. 70 oraz 568–578¹ k.p.c.), jest przedstawicielem ustawowym:

- 1) osoby ubezwłasnowolnionej częściowo (por. art. 16 § 2 k.c. oraz art. 181 § 1 k.r.o.);

Henryk Pietrzkowski – sędzia Sądu Najwyższego, znany z wielu opracowań i artykułów z zakresu prawa cywilnego, m.in. komentarza do Kodeksu postępowania cywilnego w części dotyczącej postępowania egzekucyjnego oraz *Metodyki pracy sędziego w sprawach cywilnych*. Jest ponadto współautorem takich publikacji jak: *System Prawa Procesowego Cywilnego*, komentarz do Kodeksu cywilnego, *Reprezentacja Skarbu Państwa i jednostek samorządu terytorialnego* oraz *Wzory pism procesowych w sprawach cywilnych, gospodarczych i rejestrowych*.

Szóste wydanie niezwykle praktycznej książki, cieszącej się dużą popularnością, zostało zmienione w bardzo szerokim zakresie ze względu na nowelizację Kodeksu postępowania cywilnego z 4.07.2019 r. W nowych rozdziałach, poświęconych sprawności postępowania oraz systemowi gromadzenia materiału procesowego, objaśniono zagadnienia związane m.in. z:

- posiedzeniem przygotowawczym, planem rozprawy, ciężarem wspierania postępowania przez strony,
- nadużyciem prawa procesowego oraz dostosowaniem czynności procesowych stron do nowych reguł przytaczania twierdzeń i dowodów.

W publikacji zostały omówione skutki zaniedbań sądu w zakresie obowiązku udzielania stronom pouczeń co do czynności procesowych, a także – stanowiącym novum w krajowej procedurze cywilnej – obowiązku pouczenia o prawdopodobnym wyniku sprawy oraz uprzedzenia stron o możliwości podjęcia rozstrzygnięcia na innej podstawie prawnej. Tematykę dotyczącą pism procesowych poszerzono o uwagi odnośnie do pisma niebędącego pozwem oraz powództwa oczywiście bezzasadnego.

Wyraźnej zmianie uległ rozdział o zwyczajnych, szczególnych i nadzwyczajnych środkach zaskarżenia, zwłaszcza o apelacji i zażaleniu.

Do licznie powołanych orzeczeń Sądu Najwyższego zostały dodane nowe, wydane w latach 2017–2020.

Publikacja przeznaczona jest dla praktyków prawa – adwokatów, radców prawnych, radców Prokuraturii Generalnej RP, rzeczników patentowych, aplikantów adwokackich i radcowskich, a także sędziów, referendarzy sądowych oraz asystentów sędziów

9788381878814 W06D01

ISBN 978-83-8187-881-4

9 788381 878814

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLWUER.PL

WWW.PROFINFO.PL